

ΣΤΕ 2166/2004

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ Γ΄

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 17 Απριλίου 2003, με την εξής σύνθεση: Γ. Σταυρόπουλος, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Γ΄ Τμήματος, Π.Ν. Φλώρος, Γ. Παπαμεντζελόπουλος, Ν. Σακελλαρίου, Ν. Μαρκουλάκης, Σύμβουλοι, Γ. Τσιμέκας, Μ. Πικραμένος, Πάρεδροι. Γραμματέας η Ουρ. Κουτεντάκη.

Για να δικάσει την από 3 Ιανουαρίου 2003 αίτηση:

του ο οποίος παρέστη με τον δικηγόρο Βλ. Παπαγρηγορίου (Α.Μ. 4267), που τον διόρισε στο ακροατήριο,

κατά των: οι οποίοι παρέστησαν με τον δικηγόρο Δημ. Σκαρίπα (Α.Μ. 13433), που τον διόρισαν με πληρεξούσιο.

Με την αίτηση αυτή ο αναιρεσείων επιδιώκει να αναιρεθεί η υπ' αριθ. 59/2002 απόφασης του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιώς.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή, Παρέδρου Γ. Τσιμέκα.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τον πληρεξούσιο του αναιρεσειόντος, ο οποίος δήλωσε ότι παραιτείται του τελευταίου λόγου αναιρέσεως και στη συνέχεια ανέπτυξε και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους αναιρέσεως και ζήτησε να γίνει δεκτή η αίτηση, και τον πληρεξούσιο των αναιρεσιβλήτων, ο οποίος ζήτησε την απόρριψή της.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου κ α ι

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α

Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο Ν ό μ ο

1. Επειδή για την υπό κρίση αίτηση έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο (γραμμάτια υπ' αριθμ. 55894-899/2002).

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η αναίρεση της υπ' αριθμ. 59/2002 απόφασης του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά, με την οποία απορρίφθηκε η από 31.10.2002 ένσταση του αναιρεσειόντος, υποψηφίου δημάρχου Κερατσινίου, κατά τις εκλογές της 13.10.2002 με τον συνδυασμό «.....». Με την ένσταση αυτή ο αναιρεσειών ζήτησε την ακύρωση της πράξης ανακήρυξης του πρώτου αναιρεσιβλήτουως υποψηφίου δημάρχου Κερατσινίου του συνδυασμού «.....» και του δεύτερου αναιρεσιβλήτου ως υποψηφίου δημοτικού συμβούλου του ίδιου ως άνω συνδυασμού, καθώς και των από 25.10.2002 πρακτικών εκλογής και του από 25.10.2002 πίνακα αποτελεσμάτων των δημοτικών εκλογών της 13.10.2002 και των επαναληπτικών της 20.10.2002 του Δήμου Κερατσινίου, μετά τις οποίες ανακηρύχθηκε επιτυχών ο συνδυασμός του πρώτου αναιρεσιβλήτου «.....», δήμαρχος Κερατσινίου ο πρώτος αναιρεσιβλήτος και

πρώτος τακτικός δημοτικός σύμβουλος του ίδιου συνδυασμού ο δεύτερος αναιρεσίβλητος,

3. Επειδή, με δήλωση του πληρεξουσίου δικηγόρου του στο ακροατήριο, ο αιτών παραιτήθηκε από το λόγο αναιρέσεως με τον οποίο προβάλλει, γενικώς, ότι κατά κακή ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση απέρριψε τους λόγους της ένστασής του με τους οποίους είχε προσβάλει μεγάλο αριθμό ψηφοδελτίων τα οποία υπολογίσθηκαν υπέρ του συνδυασμού των αναιρεσιβλήτων ως άκυρα λόγω του ότι έφεραν διακριτικά γνωρίσματα τα οποία παραβίαζαν την αρχή της μυστικότητας της ψηφοφορίας.

4. Επειδή, το ισχύον Σύνταγμα ορίζει στο άρθρο 52 ότι: «Η ελεύθερη και ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής θέλησης, ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας, τελεί υπό την εγγύηση όλων των λειτουργιών της Πολιτείας, που έχουν υποχρέωση να τη διασφαλίζουν σε κάθε περίπτωση.....», στο δε άρθρο 56 αυτού προβλέπει λεπτομερώς τα κωλύματα εκλογιμότητας των βουλευτών ως εξής: "1. Έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι, άλλοι υπάλληλοι του δημοσίου, υπηρετούντες στις ένοπλες δυνάμεις και στα σώματα ασφαλείας, υπάλληλοι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, αιρετά μονοπρόσωπα όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, διοικητές, υποδιοικητές ή πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων ή διευθύνοντες ή εντεταλμένοι σύμβουλοι νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή κρατικών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου ή δημόσιων επιχειρήσεων ή επιχειρήσεων τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος ή επιχειρήσεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι ούτε να εκλεγούν βουλευτές, αν δεν παραιτηθούν πριν από την ανακήρυξή τους ως υποψηφίων..... 2. Από τους περιορισμούς της προηγούμενης παραγράφου εξαιρούνται οι καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων..... 3. Δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι, ούτε να εκλεγούν βουλευτές σε όποια εκλογική περιφέρεια υπηρέτησαν ή σε όποια εκλογική περιφέρεια εκτεινόταν η τοπική αρμοδιότητά τους μέσα στους τελευταίους δεκαοκτώ μήνες της τετραετούς βουλευτικής περιόδου: α) Οι διοικητές, υποδιοικητές, πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων, διευθύνοντες και εντεταλμένοι σύμβουλοι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των δημόσιων επιχειρήσεων ή άλλων επιχειρήσεων τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα ή έμμεσα το Δημόσιο με διοικητική πράξη ή ως μέτοχος. β) Τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών που συγκροτούνται και λειτουργούν κατά το άρθρο 101 Α', καθώς και των αρχών που χαρακτηρίζονται με νόμο ως ανεξάρτητες ή ρυθμιστικές. γ) Οι ανώτεροι και ανώτατοι αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας. δ) Οι έμμισθοι υπάλληλοι του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεών τους, καθώς και των νομικών προσώπων και επιχειρήσεων της περίπτωσης α' που κατείχαν θέση προϊσταμένου οργανικής μονάδας επιπέδου διεύθυνσης ή άλλη αντίστοιχη, όπως ειδικότερα νόμος ορίζει.... ε) Οι γενικοί ή ειδικοί γραμματείς υπουργείων ή αυτοτελών γενικών γραμματειών ή περιφερειών και όσοι ο νόμος εξομοιώνει με αυτούς. Δεν υπάγονται στους περιορισμούς της παραγράφου αυτής οι υποψήφιοι βουλευτές Επικρατείας. 4. Πολιτικοί υπάλληλοι και στρατιωτικοί γενικά, που έχουν κατά το νόμο αναλάβει υποχρέωση να παραμείνει στην υπηρεσία για ορισμένο χρόνο, δεν μπορούν να ανακηρυχθούν υποψήφιοι, ούτε να εκλεγούν βουλευτές όσο χρόνο διαρκεί η υποχρέωσή τους» (όπως οι παρ. 1 και 3 του άρθρου αυτού αντικαταστάθηκαν με την παρ. Α του Ψηφίσματος της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής, Α' 84/17.4.2001). Εξάλλου, σχετικά με τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και την ανάδειξη των αρχών τους, στο άρθρο 102 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος ορίζεται ότι: «1. Η διοίκηση των

τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού. Υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Νόμος καθορίζει το εύρος και τις κατηγορίες των τοπικών υποθέσεων, καθώς και την κατανομή τους στους επί μέρους βαθμούς. Με νόμο μπορεί να ανατίθεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους. 2. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία, όπως νόμος ορίζει». Ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (Π.Δ. 410/1995, Α' 231), με τον οποίο ορίζεται περαιτέρω ο τρόπος και η διαδικασία εκλογής των δημοτικών και κοινοτικών αρχών, προβλέπει στο άρθρο 47, σχετικά με τα κώλυμα και ασυμβίβαστα των δημοτικών και κοινοτικών αρχόντων, τα εξής: «1. Δικαστικοί λειτουργοί, αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας και θρησκευτικοί λειτουργοί των γνωστών θρησκείων δεν μπορούν να εκλεγούν ή να είναι δήμαρχοι, πρόεδροι κοινοτήτων, δημοτικοί ή κοινοτικοί σύμβουλοι και πάρεδροι. Επίσης δεν μπορούν να εκλεγούν ή να είναι δήμαρχοι ή πρόεδροι κοινοτήτων και δημοτικοί ή κοινοτικοί σύμβουλοι οι υπάλληλοι των Ο.Τ.Α. στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης όπου υπηρετούν. 2. Δεν μπορούν επίσης να εκλεγούν ή να είναι Δήμαρχοι, πρόεδροι κοινοτήτων και δημοτικοί ή κοινοτικοί σύμβουλοι όποιοι συνδέονται με το δήμο ή την κοινότητα με σύμβαση της οποίας το οικονομικό αντικείμενο είναι ετήσιας αξίας: α) 500.000 δραχμών και άνω, αν πρόκειται για δήμο ή κοινότητα με πληθυσμό έως 2.000 κατοίκους και β) 1.000.000 δραχμών και άνω, αν πρόκειται για δήμο ή κοινότητα με πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων. Το κώλυμα και το ασυμβίβαστο αυτό ισχύει και για τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων, διαχειριστές, μετόχους και εταίρους προσωπικών εταιρειών, που έχουν συμβληθεί με το δήμο ή την κοινότητα, καθώς και για κοινοπρακτούντα πρόσωπα. 3. Η ιδιότητα και το αξίωμα του δημάρχου, του προέδρου κοινότητας, του προέδρου του συμβουλίου δημοτικού διαμερίσματος, του παρέδρου συνοικισμού ή οποιουδήποτε άλλου αιρετού αξιώματος σε όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης κάθε βαθμίδας δεν αποτελεί για το δικηγόρο λόγο ασυμβίβαστου ή αναστολής άσκησης του λειτουργήματός του..... 4. Η ιδιότητα και το αξίωμα του δημάρχου, του προέδρου κοινότητας, του προέδρου του συμβουλίου δημοτικού διαμερίσματος, του παρέδρου συνοικισμού ή οποιουδήποτε άλλου αιρετού αξιώματος σε όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης κάθε βαθμίδας δεν αποτελεί για τους καθηγητές των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων Υπουργείων Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εθνικής Άμυνας λόγο ασυμβίβαστου ή αναστολής άσκησης του λειτουργήματός τους..... 5. Οι γιατροί και οι οδοντογιατροί του Εθνικού Συστήματος Υγείας δεν έχουν το κώλυμα ή το ασυμβίβαστο αυτού του άρθρου. 6. Δεν αποτελεί ασυμβίβαστο η σύναψη συμβάσεως αγοράς δημοτικών ή κοινοτικών ακινήτων, εφόσον η εκποίηση έχει γίνει ύστερα από πλειοδοτική δημοπρασία και αυτός που έχει ανακηρυχθεί πλειοδότης δεν έλαβε μέρος στη διαδικασία της εκποίησεως με την ιδιότητα του μέλους της δημοτικής ή της κοινοτικής αρχής, και εφόσον το τίμημα πρέπει να καταβληθεί εφάπαξ. Μπορούν να εκλεγούν ή να είναι μέλη των δημοτικών και κοινοτικών αρχών τα μέλη της διοικήσεως και οι υπάλληλοι δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών κοινής ωφέλειας, που συνδέονται με το δήμο ή την κοινότητα με σύμβαση που είναι σχετική με το αντικείμενο της δραστηριότητάς τους. 7. Το κώλυμα που προβλέπεται στις παραγράφους 1 και 2 παύει να υπάρχει αν τα πρόσωπα που έχουν το κώλυμα παραιτηθούν από τη θέση τους πριν από την ημέρα της ανακηρύξεως των υποψηφίων..... Τα πρόσωπα αυτής της παραγράφου πρέπει να μην έχουν υπηρετήσει στο δήμο ή στην κοινότητα που θα υποβάλουν υποψηφιότητα δύο μήνες πριν τις εκλογές... 8. Οι δήμαρχοι, οι πρόεδροι κοινοτήτων και οι δημοτικοί ή κοινοτικοί σύμβουλοι που αποδέχονται οποιοδήποτε από τα καθήκοντα ή τα έργα που

αναφέρονται σε τούτο το άρθρο ή αποκτούν δημοτικότητα σε άλλο δήμο ή σε άλλη κοινότητα εκπίπτουν αυτοδικαίως από το αξίωμά τους. 9. Υποψηφιότητα και στους δύο βαθμούς τοπικής αυτοδιοίκησης δεν επιτρέπεται. 10. Σύμπτωση στο ίδιο πρόσωπο της ιδιότητας αιρετού οργάνου στο πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης και στη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση αποκλείεται».

5. Επειδή, από τις προαναφερθείσες διατάξεις συνάγεται ότι οι ιδιότητες που αποτελούν κωλύματα εκλογιμότητας των βουλευτών ορίζονται ευθέως από το άρθρο 56 του Συντάγματος, μεταξύ δε αυτών περιλαμβάνεται και η ιδιότητα του προέδρου διοικητικού συμβουλίου ή διευθύνοντος συμβούλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή δημόσιας επιχείρησης (παρ. 1), ενώ οι ιδιότητες που αποτελούν κωλύματα εκλογιμότητας των δημοτικών και κοινοτικών αρχόντων ορίζονται στο άρθρο 47 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα που εκδόθηκε κατ' επιταγή του άρθρου 102 παρ. 2 του Συντάγματος, μεταξύ δε αυτών δεν περιλαμβάνεται και η πιο πάνω ιδιότητα του προέδρου διοικητικού συμβουλίου ή διευθύνοντος συμβούλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή δημόσιας επιχείρησης. Δεν είναι δε δυνατή η καθιέρωση της ανωτέρω ιδιότητας ως κωλύματος εκλογιμότητας και στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 56 του Συντάγματος που καθιερώνει το ανωτέρω κώλυμα για τους βουλευτές (παρ. 1), καθόσον η τελευταία αυτή συνταγματική διάταξη, ορίζοντας κατά τρόπο πλήρη και περιοριστικό τα κωλύματα εκλογιμότητας των βουλευτών, είναι ειδική διάταξη εξαιρετικού χαρακτήρα και δεν είναι, για το λόγο αυτό, δυνατό να τύχει ανάλογης εφαρμογής και στις εκλογές για την ανάδειξη των αιρετών οργάνων των Ο.Τ.Α. και, ειδικότερα, των δήμων και κοινοτήτων. Εξάλλου, η μη θέσπιση κωλύματος εκλογιμότητας και στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές για τους κατέχοντες την ανωτέρω ιδιότητα του προέδρου διοικητικού συμβουλίου ή διευθύνοντος συμβούλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου κλπ δεν παραβιάζει το άρθρο 102 του Συντάγματος, δεδομένου ότι το άρθρο αυτό δεν θέτει περιορισμούς στην άσκηση του δημοσίου πολιτικού δικαιώματος του εκλέγεσθαι, καταλείπει δε στον κοινό νομοθέτη τη θέσπιση των τυχόν κωλυμάτων εκλογιμότητας. Τέλος, η μη καθιέρωση της ως άνω ιδιότητας ως κωλύματος εκλογιμότητας και κατά την ανάδειξη δημοτικών και κοινοτικών αρχών δεν παραβιάζει ούτε την καθιερούμενη από τις ανωτέρω διατάξεις των άρθρων 52 και 102 του Συντάγματος αρχή της ελεύθερης και ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής θέλησης, ενόψει μάλιστα της στενής ερμηνείας των εν γένει διατάξεων περί κωλυμάτων εκλογιμότητας (βλ. ενδ. ΑΕΔ25/2001, 5, 15/2000, 4, 42/1991 και ΣτΕ 2430/2000, 4148, 4057/1999). Ο καθορισμός, άλλωστε, κωλυμάτων των βουλευτών αφενός και των δημοτικών και κοινοτικών αρχόντων αφετέρου γίνεται, σύμφωνα με τον συνταγματικό και τον κοινό νομοθέτη, βάσει των καθηκόντων που αντιστοιχούν σε καθένα από τα αξιώματα αυτά, τα οποία διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ τους, ιδίως ως προς την φύση και την έκταση της άσκησης δημόσιας εξουσίας, ενώ, εξάλλου, η τυχόν (αποδεδειγμένη) εκμετάλλευση από τα πρόσωπα αυτά της ιδιότητας ή της συγκεκριμένης θέσης τους για τον επηρεασμό του φρονήματος των εκλογέων και την αλλοίωση, με αυτόν τον τρόπο, του εκλογικού αποτελέσματος, μπορεί να οδηγήσει σε ακύρωση της εκλογής, σύμφωνα με το άρθρο 259 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/1999), επάγεται δε και ποινικές ευθύνες για τους υποψηφίους που επιδεικνύουν την ως άνω αθέμιτη συμπεριφορά, σύμφωνα με το άρθρο 70 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 103 του π.δ/τος 92/1994-Α' 69 (πρβλ. Α.Ε.Δ., 2/1995, ΣτΕ 3040, 595/2000). Αν και κατά τη γνώμη του Συμβούλου Νικολάου Σακελλαρίου, εφόσον ο σκοπός για τον οποίο καθιερώνεται το ανωτέρω κώλυμα από τον συνταγματικό νομοθέτη στις βουλευτικές εκλογές είναι η προστασία των ψηφοφόρων από αθέμιτο επηρεασμό, ο οποίος δυνατόν να γίνεται μέσω της άσκησης κρατικής εξουσίας από τα

λόγω ανώτατα διευθυντικά στελέχη των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δημοσίων επιχειρήσεων κλπ. λόγω της θέσεως που κατέχουν, ο κοινός νομοθέτης είναι υποχρεωμένος για τον ίδιο λόγο, για την αποφυγή δηλαδή αθεμίτου επηρεασμού της ψήφου, να προβλέψει το εν λόγω κώλυμα και στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές, η σχετική δε παράλειψή του παραβιάζει την κατοχυρωμένη από το άρθρο 52 του Συντάγματος αρχή της ελεύθερης και ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής θέλησης.

6. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και τα λοιπά διαδικαστικά έγγραφα της δίκης, ο ήδη αναιρεσείων, με την ένστασή του ενώπιον του διοικητικού πρωτοδικείου προέβαλε ότι παρά το νόμο ανακηρύχθηκε υποψήφιος δήμαρχος ο πρώτος αναιρεσίβλητος και υποψήφιος δημοτικός σύμβουλος του συνδυασμού του ο δεύτερος αναιρεσίβλητος δεδομένου ότι ο μεν πρώτος ήταν πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου και διευθύνων σύμβουλος της δημόσιας επιχείρησης Δημόσια Επιχείρηση Ανέγερσης Νοσοκομειακών Μονάδων («ΔΕΠΑΝΟΜ Ανώνυμη Εταιρία» [(που συνεστήθη με το άρθρο τέταρτο του ν. 1398/1983, Α' 144, βλ. και π.δ/γμα 312/1999, Α' 289)] ο δε δεύτερος πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου «Εταιρεία Παγίων ΕΥΔΑΠ» [που συνεστήθη με το άρθρο 4 του ν. 2744/1999, Α' 222] και, συνεπώς, συνέτρεχε στο πρόσωπό τους κώλυμα ανακήρυξης και εκλογής σε θέση αιρετού οργάνου των Ο.Τ.Α., κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 56 παρ. 1 του Συντάγματος που προβλέπουν τα κωλύματα εκλογιμότητας των βουλευτών, αφού, όπως ισχυρίστηκε, οι πιο πάνω ιδιότητες παραλείπονται από το άρθρο 47 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα κατά παράβαση του Συντάγματος. Το διοικητικό πρωτοδικείο απέρριψε το λόγο αυτό ενστάσεως ως αβάσιμο, με την αιτιολογία ότι μεταξύ των κωλυμάτων εκλογιμότητας, τα οποία κατά τρόπο περιοριστικό αναφέρονται στο ανωτέρω άρθρο 47 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, δεν περιλαμβάνεται και κώλυμα λόγω κατοχής θέσης προέδρου και διευθύνοντος συμβούλου του διοικητικού συμβουλίου δημόσιας επιχείρησης και νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, χωρίς η παράλειψη αυτή να αντικείται στο Σύνταγμα, ενώ εξάλλου, λόγω της στενής ερμηνείας των διατάξεων περί κωλυμάτων εκλογιμότητας, τέτοιο κώλυμα δεν μπορεί να συναχθεί ούτε με αναλογική ερμηνεία του άρθρου 56 παρ. 1 του Συντάγματος, το οποίο προβλέπει ότι η κατοχή των πιο πάνω θέσεων αποτελεί κώλυμα εκλογιμότητας για τους βουλευτές. Η κρίση αυτή της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης στηρίζεται σε ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος και του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα οι οποίες παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη, σύμφωνα με όσα ειδικότερα εκτίθενται σ' αυτήν, και οι λόγοι αναιρέσεως με τους οποίους προβάλλονται τα αντίθετα και, ειδικότερα, ότι το ανωτέρω κώλυμα εκλογιμότητας θεσπίζεται και στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές κατ' ανάλογη εφαρμογή των του άρθρου 56 παρ. 1 του Συντάγματος και, περαιτέρω, ότι η παράλειψη του κοινού νομοθέτη να καθιερώσει το εν λόγω κώλυμα εκλογιμότητας και στις δημοτικές εκλογές παραβιάζει τις διατάξεις των άρθρων 52 και 102 του Συντάγματος, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

7. Επειδή, περαιτέρω, ο Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/1999, Α' 97) προβλέπει στο μεν άρθρο 249 παρ. 1 ότι: "Λόγους ένστασης μπορούν να θεμελιώσουν: α) οι παραβάσεις του νόμου κατά τη διεξαγωγή της εκλογής ή κατά την εξαγωγή του εκλογικού αποτελέσματος ή κατά την ανακήρυξη των υποψηφίων συνδυασμών ή κατά την ανακήρυξη των επιτυχόντων και επιλαχόντων συνδυασμών ... β) η έλλειψη νόμιμων προσόντων ή η συνδρομή νόμιμων κωλυμάτων σε πρόσωπα που έχουν εκλεγεί ή που είναι υποψήφια προς τούτο, ή γ) η ακυρότητα ή η

εσφαλμένη αρίθμηση των ψηφοδελτίων", στο δε άρθρο 259 ότι: "1. Αν το δικαστήριο διαπιστώσει παράβαση του νόμου ή ουσιαστικές πλημμέλειες α) κατά τη διεξαγωγή της εκλογής ή β) κατά την ανακήρυξη των συνδυασμών των υποψηφίων που έχουν δηλωθεί ή γ) κατά την ανακήρυξη των επιτυχόντων και επιλαχόντων συνδυασμών καθώς και των υποψηφίων κάθε συνδυασμού που εκλέγονται ως τακτικοί ή αναπληρωματικοί, ακυρώνει ή τροποποιεί, κατά περίπτωση, την πράξη με την οποία εξάγεται το αποτέλεσμα της συγκεκριμένης εκλογής ή την πράξη με την οποία γίνεται η σχετική ανακήρυξη. Στην ακύρωση της πράξης προβαίνει το δικαστήριο μόνο αν η νομική ή ουσιαστική πλημμέλεια αυτή είναι δυνατόν να ασκήσει επιρροή στο συνολικό εκλογικό αποτέλεσμα. Η ακύρωση μπορεί να αφορά ολόκληρη την εκλογή ή μόνο την αρχική ή μόνο την επαναληπτική εκλογή, στα εκλογικά τμήματα τα οποία αφορά το αντικείμενο της ένστασης. 2. Αν, ειδικότερα, το δικαστήριο, κατά την εκδίκαση της ένστασης που στρέφεται κατά της πράξης με την οποία εξάγεται το αποτέλεσμα της εκλογής, διαπιστώσει ότι οι αναφερόμενοι σε αυτήν δεν είχαν τα νόμιμα προσόντα ή ότι συνέτρεχε σε αυτούς νόμιμο κώλυμα για την εκλογή τους, ακυρώνει ως προς τούτους τη σχετική πράξη και ορίζει ως εκλεγόμενους τους επόμενους κατά τη σειρά των ψήφων προτίμησης υποψηφίους...". Από τις ανωτέρω διατάξεις, ερμηνευόμενες σε συνδυασμό προς τις προαναφερθείσες διατάξεις των άρθρων 52 και 102 του Συντάγματος συνάγεται ότι ακύρωση της εκλογής χωρεί μεταξύ άλλων και στην περίπτωση αθέμιτης συμπεριφοράς προσώπου, η οποία θα ήταν δυνατόν, υπό τις συγκεκριμένες εκάστοτε συνθήκες και σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας, να ασκήσει επιρροή στο φρόνημα των εκλογέων και υπό την πρόσθετη προϋπόθεση ότι η επιρροή αυτή έλαβε τέτοια έκταση, ώστε να δημιουργούνται αμφιβολίες ως προς το εάν το συνολικό εκλογικό αποτέλεσμα θα ήταν το ίδιο χωρίς την συμπεριφορά αυτή. Οι εκτιμήσεις του δικαστηρίου της ουσίας για το αν έλαβε χώρα ή όχι η κατά τα ανωτέρω συμπεριφορά ή για το ποιές ήταν οι κρατούσες συνθήκες στην συγκεκριμένη εκλογική περιφέρεια αποτελούν κρίσεις περί πραγμάτων, αναιρετικά ανέλεγκτες, το κατά κοινή πείρα όμως πρόσφορο ή μη της συμπεριφοράς που διαπιστώθηκε να ασκήσει επίδραση στη διαμόρφωση της βουλήσεως των εκλογέων, καθώς και ο χαρακτήρας της εν λόγω συμπεριφοράς ως θεμιτής ή όχι, συνιστούν έννοιες νομικές, υποκείμενες στον αναιρετικό έλεγχο (πρβλ. ΣΤΕ 1126, 595/2000, 4057/1999, 3022/1991).

8. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, στις δημοτικές εκλογές της 13.10.2002 έλαβαν μέρος οκτώ συνδυασμοί, μεταξύ των οποίων οι συνδυασμός του αναιρεσειόντος, ο οποίος έλαβε 13.058 ψήφους και ο συνδυασμός του αναιρεσιβλήτου ο οποίος έλαβε 11.009 ψήφους. Στις επαναληπτικές εκλογές της 20.10.2002 ο συνδυασμός του αναιρεσειόντος έλαβε 19.492 ψήφους και ο συνδυασμός του αναιρεσιβλήτου 20.515 ψήφους και αναδείχθηκε επιτυχών. Με την από 31.10.2002 ένστασή του, όπως συμπληρώθηκε με το από 7.11.2002 δικόγραφο προσθέτων λόγων, ο ήδη αναιρεσειών ισχυρίσθηκε, επικουρικά, ότι ενόψει της επαναληπτικής ψηφοφορίας της 20.10.2002 έλαβε χώρα αθέμιτη συμπεριφορά που επηρέασε και αλλοίωσε το εκλογικό αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα, προέβαλε ότι η αθέμιτη αυτή συμπεριφορά εκδηλώθηκε 1) εκ μέρους των βουλευτών του ΠΑ.ΣΟ.Κ. οι οποίοι διένειμαν τις προσκομισθείσες στο διοικητικό πρωτοδικείο ανοιχτές επιστολές προς τους δημότες του Κερατσινίου, με τις οποίες, αφού επέκριναν τον ήδη αναιρεσειόντα, τέως Δήμαρχο Κερατσινίου, δήλωναν ότι υποστηρίζουν τον και 2) εκ μέρους του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Υγείας ο οποίος, όπως προκύπτει από προσκομισθέν φύλλο της τοπικής εφημερίδας «Η ΠΟΛΗ ΜΑΣ» της 3ης-10-2002, παριστάμενος σε συγκέντρωση του δήλωσε ότι έχει γίνει αποδεκτή από την Κυβέρνηση πρόταση του τελευταίου,

για την ανέγερση Κέντρου Υγείας Αστικού Τύπου στο Κερατσίνι. Το διοικητικό πρωτοδικείο απέρριψε ως αβάσιμο τον λόγο αυτό ενστάσεως, διότι έκρινε ότι τα περιστατικά αυτά, και αληθή υποτιθέμενα, δεν μπορούν να θεωρηθούν πρόσφορα, κατά κοινή πείρα, να οδηγήσουν σε επηρεασμό του εκλογικού φρονήματος των ψηφοφόρων, η προτίμηση των οποίων υπέρ του ενός ή του άλλου υποψηφίου, σε μικρές κυρίως εκλογικές περιφέρειες, όπως στην προκειμένη περίπτωση, διαμορφώνεται με βάση τη συνολική εικόνα που έχει ο καθένας για την προσωπικότητα και την αξία των υποψηφίων, πολύ περισσότερο που στη συγκεκριμένη περίπτωση και οι δύο υποψήφιοι είχαν μακρόχρονη ανάμειξη στα κοινά και συνεπώς ήταν ευρέως γνωστοί στους εκλογείς του Κερατσινίου. Εξ άλλου, όσον μεν αφορά την εκδήλωση προτιμήσεως υπέρ συγκεκριμένου υποψηφίου εκ μέρους των προαναφερθέντων βουλευτών, το δικαστήριο έκρινε ότι αυτή σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αθέμιτη, καθ' όσον μάλιστα, σύμφωνα με το άρθρο 60 παρ. 1 του Συντάγματος, οι βουλευτές έχουν απεριοριστο το δικαίωμα της κατά συνείδηση γνώμης και ψήφου, με συνέπεια να είναι μέσα στα καθήκοντά τους η καθοδήγηση των ψηφοφόρων τους με την παροχή συμβουλών σε θέματα πολιτικών επιλογών, όπως π.χ. ως προς την ψήφο στις δημοτικές εκλογές. Όσον αφορά δε την ανακοίνωση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Υγείας, το διοικητικό πρωτοδικείο έκρινε ότι αυτή ήταν μια απλή ανακοίνωση των κυβερνητικών αποφάσεων επί προτάσεως του μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του ως προέδρου του διοικητικού συμβουλίου και διευθύνοντος συμβούλου της «.....», οι οποίες (κυβερνητικές αποφάσεις) ανεξάρτητα από το αν τυχόν επηρεάζουν τους ψηφοφόρους κατά την επιλογή του καλύτερου υποψηφίου, πάντως δεν μπορούν να θεωρηθούν αθέμιτες, καθ' όσον σε αντίθετη περίπτωση, κατά την διάρκεια της προεκλογικής περιόδου των δημοτικών εκλογών, η κυβέρνηση θα έπρεπε να απέχει από κάθε πράξη διακυβερνήσεως, προκειμένου να μην ευνοήσει κάποιο υποψήφιο. Αλλά και στην περίπτωση ακόμη κατά την οποία τόσο η σύνταξη όσο και η κυκλοφορία των επιστολών αυτών, εν όψει κυρίως του χρόνου κυκλοφορίας, θα συνιστούσε πλημμέλεια της εκλογής ή και αθέμιτη απλώς ενέργεια που σκοπούσε στην αλλοίωση του φρονήματος των εκλογέων, και πάλι ο σχετικός λόγος είναι απορριπτέος, κατά την κρίση του διοικητικού πρωτοδικείου, αφού δεν επηρέασε, με τις κρατούσες στη συγκεκριμένη εκλογή συνθήκες, το φρόνημα των εκλογέων και μάλιστα σε τέτοια έκταση ώστε να δημιουργούνται αμφιβολίες ως προς το αν το συνολικό εκλογικό αποτέλεσμα θα ήταν το ίδιο χωρίς την ενέργεια αυτή. Και τούτο για το λόγο ότι η με ανοικτή επιστολή, που κυκλοφορεί «πόρτα-πόρτα», διατύπωση γνώμης υπέρ ενός και, κατ' αποτέλεσμα, σε βάρος άλλου υποψηφίου είναι συνήθης προεκλογική τακτική, ενώ το γεγονός ότι συντάκτες των επιστολών ήταν βουλευτές δεν έχει, όπως προαναφέρθηκε, έννομη σημασία, πολύ περισσότερο μάλιστα αφού είναι αναμφισβήτητη και η εμπλοκή και άλλων βουλευτών όλων των κομμάτων στον εκλογικό αγώνα υπέρ υποψηφίων και συνδυασμών. Με τις σκέψεις αυτές, το δικαστήριο της ουσίας ορθώς ερμήνευσε και εφάρμοσε τις παρατεθείσες διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα και, περαιτέρω, νομίμως και επαρκώς αιτιολόγησε την κρίση του ότι οι ενέργειες των τριών πιο πάνω βουλευτών, υπό τις συγκεκριμένες-ανέλεγκτες κατ' αναιρέση-συνθήκες υπό τις οποίες έλαβαν χώρα, δεν αποτελούν αθέμιτη συμπεριφορά, δεδομένου ότι η προβαλλόμενη παρέμβαση τους στον προεκλογικό αγώνα, νοούμενη ως υποστήριξη των ιδίων ή των κομμάτων στα οποία ανήκουν προς ιδεολογικώς συγγενείς συνδυασμούς ή υποψηφίους, εφόσον δεν συνδέεται με αθέμιτες ενέργειες αυτών, είναι νόμιμη, ενόψει των ρυθμίσεων του άρθρου 29 του Συντάγματος περί της λειτουργίας των κομμάτων (πρβλ. ΣΤΕ 3043/1997) καθώς και εκείνων του άρθρου 60 (παρ. 1) του Συντάγματος κατά τις οποίες οι βουλευτές έχουν απεριοριστο δικαίωμα γνώμης και ψήφου κατά συνείδηση. Περαιτέρω, νομίμως και επαρκώς αιτιολογούνται και οι κρίσεις του διοικητικού

πρωτοδικείου ότι οι εν λόγω ενέργειες τόσο των πιο πάνω βουλευτών όσο και του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Υγείας δεν δημιουργούν αμφιβολίες ότι το συνολικό αποτέλεσμα θα ήταν διαφορετικό χωρίς αυτές και συνεπώς δεν συνέτρεχε, σύμφωνα με όσα αναπτύσσονται στην προηγούμενη σκέψη, περίπτωση ακυρώσεως της εκλογής (πρβλ. ΣτΕ 4057/1999, 2283/1995). Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι λόγοι αναιρέσεως με τους οποίους προβάλλονται τα αντίθετα, ενώ κατά το μέρος που με τους λόγους αυτούς αμφισβητείται η ανέλεγκτη κατ' αναιρέση εκτίμηση των αποδείξεων από το δικαστήριο της ουσίας οι λόγοι είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι. Κατά την ειδικότερη, δε, γνώμη του Συμβούλου Γεωργίου Παπαμεντζελόπουλου, ορθώς απορρίφθηκαν οι προαναφερόμενοι λόγοι της ένστασης, διότι, ανεξαρτήτως των επί μέρους αιτιολογιών που παρέθεσε το δικάσαν δικαστήριο σχετικά με το αν εχώρησε ή όχι εν προκειμένω αθέμιτη συμπεριφορά των ανωτέρω προσώπων, νομίμως και επαρκώς αιτιολόγησε την κρίση του ότι οι πιο πάνω ενέργειες δεν δημιούργησαν αμφιβολίες ότι το συνολικό αποτέλεσμα θα ήταν διαφορετικό χωρίς αυτές. Κατά τη γνώμη, όμως, του Συμβούλου Νικολάου Σακελλαρίου, οι ανωτέρω κρίσεις του δικαστηρίου της ουσίας έχρηζαν περαιτέρω αιτιολογίας, τόσο ως προς το κατά πόσον οι ενέργειες των ως άνω προσώπων ήταν ή όχι θεμιτές, όσο και ως προς το εάν επέδρασαν και σε ποιό βαθμό στη βούληση των εκλογέων, δεδομένου ότι εμφανίζονται, κατ' αρχήν, ως ενέργειες πρόσφορες για άσκηση αθέμιτου επηρεασμού στο φρόνημα των εκλογέων, θα έπρεπε δε, ενόψει αυτού, να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, κατ' αποδοχή του σχετικού λόγου αναιρέσεως με τον οποίο προβάλλεται ανεπάρκεια της αιτιολογίας της.

8. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί.

Διά ταύτα

Απορρίπτει την αίτηση.

Διατάζει την κατάπτωση του παραβόλου και

Επιβάλλει στον αναιρεσείοντα τη δικαστική δαπάνη των αναιρεσιβλήτων που ανέρχεται σε επτακόσια εξήντα (760) ευρώ.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 27 Μαΐου 2003 και 16 Φεβρουαρίου 2004

Ο Πρόεδρος του Γ' Τμήματος

Η Γραμματέας

Γ. Σταυρόπουλος

Ουρ. Κουτεντάκη

και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 22ας Ιουλίου 2004.

Ο Πρόεδρος του Γ' Τμήματος

Η Γραμματέας του Γ' Τμήματος

Γ. Σταυρόπουλος

Δ. Μουζάκη

